

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาอาหาร

Collaborative Learning Management for Food Students

อานง ใจแน่น

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

บทคัดย่อ

การเรียนรู้แบบร่วมมือในโลกไร้พรมแดน ได้นำเอาทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) นำมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการจัดเป็นกลุ่มให้กับผู้เรียนมีความสอดคล้องเข้ากับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้นให้ผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการสอนมีรูปแบบหลากหลายตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา เป็นกลยุทธ์ทางการสอนที่ประสบความสำเร็จโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งจัดให้สมาชิกในกลุ่มที่มีระดับความสามารถหลากหลายแตกต่างกัน ใช้ความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตัวและเพื่อนร่วมทีมในการเรียนรู้ มีเป้าหมายร่วมกัน รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีทักษะการทำงานกลุ่มย่อยเป็นการใช้กระบวนการทำงานที่มีขั้นตอน การดำเนินงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

คำสำคัญ : กระบวนการเรียนรู้, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, นักศึกษาอาหาร

Abstract

Collaborative Learning in a boundless world has brought the theory of collaborative learning which is used in the process of teaching and learning, focusing on the process of grouping the students in accordance with the policy of the Ministry of Education on the teaching method. The teaching style is varied according to the learning objectives in each subject. It is a successful teaching strategy that allows students to work in small groups and provides students with different abilities to use a variety of learning activities to enhance the individual learning and support each other. The students have shared responsibility both in their personal and team in learning as well as common goals, including listening and exchanging ideas. Also, this teaching strategy has subgroup skills as a step-by-step process to achieve the target group.

Key words: learning process, cooperative learning, Culinary students

---

*ผู้ประสานงาน อานง ใจแน่น

Email: noi.boy@hotmail.com

บทนำ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้กำหนดแนวทางในการประกันคุณภาพของการศึกษาระดับปริญญาตรีในหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการประกอบอาหารและการบริการ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการสอนนักศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการประกันคุณภาพหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต และสามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการประกอบอาหาร การพัฒนารายการอาหาร มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีจิตบริการ ตลอดจนมีความสามารถสื่อสาร การใช้สารสนเทศ และมีคุณธรรม จริยธรรมในการเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษาอาหารจึงได้นำเอาทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำอาหาร และการบริการด้านอาหารให้เป็นไปตามมาตรฐานถูกต้องตามหลักสูตร

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) หมายถึง กลยุทธ์ทางการสอนที่ประสบความสำเร็จสำหรับทีมขนาดเล็ก นักศึกษามีระดับความสามารถที่แตกต่างกันให้ความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ในการสอน เพื่อปรับปรุงความเข้าใจต่อเนื้อหาวิชา โดยสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบไม่เพียงแต่เฉพาะการเรียนรู้แต่ยังรวมไปถึงการช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม ส่วนมากการเรียนรู้แบบร่วมมือจะมีการจัดโครงสร้างล่วงหน้าเกี่ยวข้องกับงาน เพื่อให้ได้คำตอบที่ยืดหยุ่นหลายหลาย และมีการเรียนรู้ในขอบข่ายความรู้และทักษะที่ไม่มีจำกัด ส่วนมากนิยมนำมาใช้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพการเรียนการสอนในออนไลน์ส่วนมากนิยมใช้คำว่า Collaborative Learning นอกจากนี้กระบวนการสอนแบบร่วมมือยังมีการสร้างบรรยากาศเพื่อให้บังเกิดการบรรลุผลสำเร็จที่กำหนดไว้ Penn State University College of Education (2004) และ Thirteen Organization (2004) ได้ให้คำจำกัดความของ Collaborative Learning ว่ามีคุณลักษณะของการแบ่งปัน เข้าใจเป้าหมาย มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เชื่อมมั่นและมีความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการติดต่อสื่อสารในสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการตัดสินใจจากการลงความเห็นร่วมกัน ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้เอื้ออำนวยและชี้แนะให้ นักเรียนได้มองเห็นทางออกของปัญหานั้น ๆ และเป็นวิธีการหนึ่งของการสอนและการเรียนรู้ในทีมของนักเรียนด้วยกัน เป็นการเปิดประเด็นคำถามหรือสร้างโครงการที่เต็มไปด้วยความหมาย ตัวอย่างเช่น การที่กลุ่มของนักเรียนได้มีการอภิปราย หรือการที่นักเรียนจากโรงเรียนอื่น ๆ ทำงานร่วมกันผ่านอินเทอร์เน็ต เพื่อแบ่งปันงานที่ได้รับมอบหมาย ส่วน Cooperative Learning เป็นการมุ่งเน้นโดยเบื้องต้นที่การทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นแบบเฉพาะเจาะจงในชนิดของการร่วมมือ ซึ่งนักเรียนจะทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็กในโครงสร้างของกิจกรรม ทุกคนจะมีความรับผิดชอบในงานของพวกเขา โดยทุกคนสามารถเข้าใจถึงการทำงานเป็นกลุ่มเป็นอย่างดี และการทำงานกลุ่มแบบ Cooperative มีการทำงานแบบเผชิญหน้า (Face to face) และเรียนรู้เพื่อทำงานเป็นทีม

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning and Collaborative Learning) คือ การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่แตกต่างกันในหลากหลายด้าน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีการพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (positive interdependence), การมีปฏิสัมพันธ์ส่งเสริมระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม (Face to Face Promotive Interdependence), ความรับผิดชอบรายบุคคลและความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Individual Accountability and Personal Responsibility), ทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Small Group Skills) และ กระบวนการทำงานของกลุ่ม (Group Processing) วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีรูปแบบ ลักษณะ หรือขั้นตอน แตกต่างกันไป เพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง และมีหลากหลายจนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันมีความสามัคคีในหมู่คณะตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ทำให้สามารถปรับตัวอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เนื้อเรื่อง

การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ได้มีการจัดให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มแล้วให้งานและบอกผู้เรียนให้ช่วยกันทำงานเท่านั้น การเรียนรู้จะเป็นแบบร่วมมือได้ ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ ทุกรูปแบบต่างก็มีกระบวนการเรียนรู้ที่พึ่งพาและเกื้อกูลกัน สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือและปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สมาชิกทุกคนมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้ สมาชิกกลุ่มต้องใช้ทักษะการทำงานกลุ่มและการสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงานหรือการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงานร่วมกัน ในส่วนที่ต่างกันนั้น มักจะเป็นความแตกต่างในเรื่องของวิธีการจัดกลุ่ม วิธีการในการพึ่งพา วิธีการทดสอบ กระบวนการในการวิเคราะห์กลุ่ม บรรยากาศของกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม บทบาทของผู้เรียน ผู้นำกลุ่มและครู

ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1.1 การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (positive interdependence) หมายถึง การพึ่งพากันในทางบวก สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การพึ่งพากันเชิงผลลัพธ์ และการพึ่งพาในเชิงวิธีการ การพึ่งพากันเชิงผลลัพธ์ หมายถึงการพึ่งพากันในด้านการได้รับผลประโยชน์จากความสำเร็จของกลุ่มร่วมกัน ซึ่งความสำเร็จของกลุ่มอาจจะเป็นผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่ม ในการสร้างการพึ่งพากันในเชิงผลลัพธ์ได้ดั่งนั้น ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกัน จึงจะเกิดแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน สามารถร่วมมือกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ และต้องมีการพึ่งพาในเชิงวิธีการ หมายถึง การพึ่งพากันในด้านกระบวนการทำงานเพื่อให้งานกลุ่มสามารถบรรลุได้ตามเป้าหมายประสงค์ ซึ่งต้องสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มได้รับรู้ว่าตนเองมีความสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม ในการสร้างสภาพการพึ่งพากันในเชิงวิธีการ ยังสามารถแยกองค์ประกอบ ดังนี้

ก. มีการรับรู้ชัดเจนต่อการพึ่งพาอาศัยกันในเชิงบวก (Clearly Perceived Positive Interdependence) หมายถึง แต่ละบุคคลจะมีข้อมูลความรู้เพียงบางส่วนที่เป็นประโยชน์ต่องานของกลุ่ม ทุกคนต้องนำข้อมูลมาผสมรวมกันจึงจะทำให้งานสำเร็จได้ ในลักษณะที่เป็นการให้งานหรืออุปกรณ์ที่ทุกคนต้องทำหรือใช้ร่วมกัน

ข. การพึ่งพาเชิงบทบาทของสมาชิก (Role Interdependence) หมายถึง การกำหนด บทบาทของการทำงานให้แต่ละบุคคลในกลุ่ม และการทำให้เกิดการพึ่งพาเชิงภาระงาน (Task Interdependence) คือ แบ่งงานให้แต่ละบุคคลในกลุ่มมีทักษะที่เกี่ยวข้องกัน ถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งทำงานของตนเองไม่เสร็จ จะทำให้สมาชิกคนอื่นไม่สามารถทำงานในส่วนที่ต่อเนื่องได้

1.2. การมีปฏิสัมพันธ์ส่งเสริมระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม (Face to Face Promotive Interdependence) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กัน การอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด การอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผลของสมาชิกในกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผลของสมาชิกภายในกลุ่ม จะก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกันทางสังคม จากการช่วยเหลือสนับสนุนกัน การเรียนรู้เหตุผลของกันและกัน ทำให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับ การทำงานของตนเอง จากการตอบสนองทางวาจา และท่าทางของเพื่อนสมาชิกช่วยให้รู้จักเพื่อนสมาชิกได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายและมีการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำต่อกัน

1.3. มีความรับผิดชอบรายบุคคลและความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Individual Accountability and Personal Responsibility) หมายถึง ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน โดยต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายเต็มความสามารถ ต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ให้มีความสำคัญเกี่ยวกับความสามารถและความรู้ที่แต่ละคนจะได้รับ มีการตรวจสอบเพื่อความแน่ใจว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลหรือไม่ โดยประเมินผลงานของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งรวมกันเป็นผลงานของกลุ่มให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งกลุ่มและรายบุคคลให้สมาชิกทุกคนรายงานหรือมีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึง ตรวจสอบผลการเรียนเป็นรายบุคคลหลังจบบทเรียน เพื่อเป็นการประกันว่า

สมาชิกทุกคนในกลุ่มรับผิดชอบทุกอย่างร่วมกับกลุ่ม ทั้งนี้สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีความมั่นใจ และพร้อมที่จะได้รับการทดสอบเป็นรายบุคคล

1.4. ทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Small Group Skills) ซึ่งประกอบด้วยทักษะส่วนบุคคล ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการที่จะบรรลุเป้าหมายได้นั้น นักเรียนจะต้อง รู้จักและให้ความเชื่อถือต่อผู้อื่น มีการ ติดต่อสื่อสารที่ให้ความกระจ่างชัด เตรียมการและยอมรับการสนับสนุน พยายามในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้น

1.5. กระบวนการทำงานของกลุ่ม (Group Processing) : หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม โดยผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด มีความร่วมมือทั้งด้านความคิด การทำงาน และความ รับผิดชอบร่วมกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ สมาชิกได้รักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี โดยมุ่งเน้นที่การสะท้อนกลับของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สนับสนุนทักษะการร่วมมือ มีการให้รางวัลสำหรับ พฤติกรรมเชิงบวก และยินดีต่อความสำเร็จที่ได้รับ ในกระบวนการนี้สิ่งที่สำคัญ คือ การประเมินทั้งในส่วนที่เป็นวิธีการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม และผลงานของกลุ่ม โดยเน้นการประเมินคะแนนของผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มมาเป็นคะแนนกลุ่ม เพื่อตัดสินความสำเร็จของกลุ่มด้วย ประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม ประเมินหัวหน้า และประเมินสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ ผู้เรียนเห็นความสำคัญของกระบวนการกลุ่มที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มได้

ประเด็นที่ 2. ประเภทของกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ทิตินา แคมมณี.2554:98-102 ได้แบ่งกลุ่มการเรียนรู้ที่ใช้อาศัยโดยทั่วไป มี 3 ประเภท ดังนี้

2.1 กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ (Formal Cooperative Learning Group) กลุ่มประเภทนี้ ครูจัดขึ้นโดยการวางแผน จัดระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้สาระต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นหลายๆชั่วโมงติดต่อกัน หรือหลายสัปดาห์ติดต่อกัน จนกระทั่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนด

2.2 กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ (Informal Cooperative Learning Group)กลุ่มประเภทนี้ ครูจัดขึ้นเฉพาะกิจเป็นครั้งคราว โดยสอดแทรกอยู่ในการสอนปกติอื่น ๆ โดยเฉพาะการสอนแบบบรรยาย ครูสามารถจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือสอดแทรกเข้าไปเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมุ่งความสนใจ หรือใช้ความคิดเป็นพิเศษในสาระบางจุด

2.3. กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร (Cooperative Base Group) หรือ Long Term Group กลุ่มประเภทนี้ เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่สมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์การทำงาน / การเรียนรู้ร่วมกันมานานมากกว่า 1 หลักสูตร หรือภาคการศึกษา จนกระทั่งเกิดสัมพันธ์ภาพที่แน่นแฟ้น ในกระบวนการดำเนินงานที่ต้องทำเป็นประจำในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น การเขียนรายงาน การเสนอผลงานของกลุ่ม การตรวจผลงาน เป็นต้น ในกระบวนการที่ดำเนินการเป็นกิจวัตรในการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ เรียกว่า Cooperative Learning Scripts ซึ่งหากสมาชิกกลุ่มปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน จะเกิดเป็นทักษะที่ชำนาญในที่สุด

ประเด็นที่ 3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเชิงทฤษฎี

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือกันบ้าง ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถสรุปได้ 3 ทฤษฎีหลักๆดังนี้

3.1 ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม

กระบวนการกลุ่มเป็นเรื่องของการทำงานของกลุ่มคนทฤษฎีด้านนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของคนอันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาเสริมความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพเนื้อหาของทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาถึงเรื่องธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม

3.2 ทฤษฎีด้านสติปัญญา

Sutton กล่าวว่า ทฤษฎีด้านสติปัญญา สนับสนุนว่าการเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่แบ่งปันประสบการณ์ของแต่ละบุคคลไปสู่กลุ่ม ซึ่งจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งนักเรียนที่เรียนเก่ง และนักเรียนที่เรียนช้า เพราะนักเรียนที่เรียนเก่งจะได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้ยิ่งขึ้นในการที่ตนเองได้อธิบายชี้แจงบทเรียนให้กับเพื่อน ในขณะที่นักเรียนที่มีสติปัญญาต่ำเรียนรู้ได้ช้าได้ประโยชน์จากการที่ได้แหล่งความรู้ที่มีค่าจากเพื่อนอีกแห่งนอกเหนือจากการสอน นอกจากนี้การที่นักเรียนได้ทำงานร่วมกันทำให้เกิดความสนุกสนาน ความอบอุ่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การช่วยเหลือซึ่งกัน การพัฒนาทักษะทางสังคม พัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนกับกลุ่มเพื่อน

3.4 ทฤษฎีเสริมแรงของสกินเนอร์

สกินเนอร์ กล่าวว่า พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เป็นพฤติกรรม Operant Behavior ซึ่งสิ่งมีชีวิต (Organism) ทั้งคนและสัตว์เป็นผู้เริ่มที่จะกระทำต่อ (Operant) สิ่งแวดล้อมของตนเองดังนั้นการเรียนรู้แบบนี้บางครั้งเรียกว่า Instrumental Conditioning สกินเนอร์พบว่าถ้าต้องการให้ Operant Behavior คงอยู่ต่อไป จำเป็นต้องให้แรงเสริม สกินเนอร์ได้แบ่งแรงเสริมออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. แรงเสริมบวก (Positive Reinforcement) หมายถึง สิ่งของ คำพูด หรือสภาพการณ์ที่จะช่วยให้แสดงพฤติกรรมโอเปอเรนต์เกิดขึ้นอีก หรือสิ่งทำให้เพิ่มความน่าจะเป็นไปได้ (Probability) ของการเกิดพฤติกรรมโอเปอเรนต์
2. แรงเสริมลบ (Negative Reinforcement) หมายถึง การเปลี่ยนสภาพการณ์หรือเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมบางอย่าง อาจจะทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมโอเปอเรนต์ได้ บางครั้งนักจิตวิทยาเรียกการเสริมแรงทางลบว่า Escape Conditioning

สกินเนอร์มีความเชื่อมั่นว่า แรงเสริมเป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนพฤติกรรม หรือการเรียนรู้ของนักเรียน

ประเด็นที่ 4. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- 4.1. ในการเรียนรู้จะต้องเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเข้าไปเรียนรู้ได้รับกระบวนการทางสังคมเพื่อสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 4.2. ผู้เรียนต้องตัดสินใจในการเรียนรู้ว่าเขาอยากเรียนอะไรให้เขาวางแผนและตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4.3. ผู้เรียนจะต้องสร้างความเข้าใจด้วยตนเองจากความรู้ที่มีอยู่เดิมกับความรู้ที่เรียนใหม่
- 4.4. ผู้เรียนควรจะใช้วิธีการที่หลากหลายในการเรียนรู้
- 4.5. สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

5. เทคนิคการสอนการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ได้รับกันอย่างกว้างขวางทั้งหมด 8 เทคนิค

5.1. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ TGT (Team Games Tournaments)

TGT กระบวนการเรียนที่เป็นการนำเสนอบทเรียนใหม่รูปแบบการนำเสนออาจจะเป็นภาคบรรยาย อภิปราย กรณีศึกษาหรืออาจจะมีสื่อการเรียนรู้ อื่น ๆ TGT เป็นเทคนิคที่แตกต่างจากเทคนิคอื่น ๆ ตรงที่ผู้สอนต้องเน้นให้ผู้เรียนให้ความสนใจมากในเนื้อหาสาระ จะช่วยให้ทีมประสบความสำเร็จในการแข่งขัน วิธีนี้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในวิชาพื้นฐานที่สามารถถามตอบที่มีคำตอบที่แน่นอนตายตัว แต่ไม่เหมาะกับบางวิชา

5.2. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ STAD (Student Teams Achievement)

STAD เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมืออีกรูปแบบซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้ได้ทั้งเด็กเล็ก และเด็กโต โดยจะแบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน กลุ่มละประมาณ 4 – 5 คน โดยกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้แล้วทำการทดลองความรู้ คะแนนที่ได้จากการทดสอบของสมาชิกแต่ละคนนำเอามาบวกเป็นคะแนนรวมของทีม โดยผู้สอนต้องใช้เทคนิคการเสริมแรง เช่นการให้รางวัล คำชมเชย

5.3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอว์ (JIG-SAW)

Jig Saw เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่ไม่ยากเกินไป หลักในการจัดการเรียนรู้แบบนี้คือ ผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาสาระคนละ 1 ส่วน และหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้

5.4. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ที.เอ.ไอ. (TAI)

เทคนิคการสอนแบบ TAI นั้น มีรูปแบบในการสอนโดยให้ผู้เรียนภายในกลุ่มจับคู่ช่วยกันทำแบบฝึกหัด โดยมีเกณฑ์การผ่านอยู่ที่ 75% ขึ้นไปถึงจะได้รับการทดสอบจากผู้สอน แต่ถ้าไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดผู้เรียนต้องกลับไปทำแบบฝึกหัดจนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ถึงจะมีสิทธิ์รับการทดสอบ

5.5. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ แอล. ที (L.T)

เทคนิคการสอนแบบ LT เป็นเทคนิคที่มีกระบวนการในการสอนที่ไม่ยุ่งยากและซับซ้อน โดยกระบวนการคือให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันศึกษาเนื้อหาพร้อมกัน โดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้ และสรุปคำตอบร่วมกัน

5.6. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ. (G.I.)

เทคนิคการสอนแบบ GI หรือ “Group Investigation” รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยกันไปสืบค้นข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน

5.7. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ซี.ไอ.อาร์.ซี.(CIRC)

รูปแบบ CIRC หรือ “Cooperative Integrated Reading And Composition” เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบร่วมมือที่ใช้ในการสอนอ่านและเขียนโดยเฉพาะ รูปแบบนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการอ่านแบบเรียน การสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการบูรณาการภาษากับการเรียน

5.8. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบคอนเพล็กซ์ (Complex Instruction)

รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่คล้ายคลึงกับรูปแบบ จี.ไอ. เพียงแต่จะเน้นการสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่มมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล นอกจากนี้งานที่ให้อย่างมีลักษณะของการประสานสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะหลายประเภท และเน้นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการดำเนินงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน

จากเทคนิคในการสอนแบบร่วมมือที่กล่าวมา ซึ่งมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายขึ้นอยู่กับว่าผู้สอนแต่ละท่านจะนำวิธีไหนไปใช้ให้เหมาะสมในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะทางสังคมให้ดีขึ้น

ประเด็นที่ 6. ข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Thirteen Organization (2004) ได้สรุปข้อดีของสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้แบบร่วมมือจากการ เรียนของนักเรียนในกลุ่มเล็ก ซึ่งรวมถึงเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ก. ใคร่ครวญในความหลากหลาย : นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานกับคนที่หลากหลายแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเล็ก นักเรียนได้ค้นพบโอกาสจากการสะท้อนกลับ และการตอบกลับต่อการตอบสนองที่หลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน นำมาซึ่งการเพิ่มคำถาม กลุ่มเล็กได้อนุญาตให้นักเรียนเพิ่มมุมมองในประเด็นที่มีฐานบนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม จึงเป็นการแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือต่อนักเรียนที่ติกว่าการเข้าใจวัฒนธรรมอื่น ๆ และการชื่นชมมองเท่านั้น

ข. ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล : เมื่อมีคำถามเพิ่มขึ้น นักเรียนที่มีความแตกต่างกันจะมีการตอบสนองที่หลากหลาย อย่างน้อยนักเรียนคนหนึ่งสามารถช่วยกลุ่มในการสร้างผลผลิตที่สะท้อนกลับในพิสัยอันกว้างของมุมมอง และมีความสมบูรณ์และกว้างขวางครอบคลุม

ค. การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล : นักเรียนจะสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้เรียนคนอื่น ๆ จากการทำงานร่วมกันในกลุ่มกิจการ โครงการต่าง ๆ เหล่านี้สามารถช่วยเหลือเป็นการเฉพาะต่อนักเรียนที่ประสบอุปสรรคในด้านทักษะทางสังคม ซึ่งพวกเขาสามารถได้รับผลประโยชน์จากโครงสร้างการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ง. การรวมนักเรียนที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ : สมาชิกแต่ละคนมีโอกาสดำเนินการช่วยเหลือในกลุ่มเล็ก นักเรียนมีแนวโน้มในการแสดงความเป็นเจ้าเข้าเจ้าของต่อวัสดุอุปกรณ์ และการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับประเด็นความสัมพันธ์ เมื่อพวกเขาได้ทำงานเป็นทีม

จ. มีโอกาสมากกว่าสำหรับการป้อนกลับส่วนบุคคล : ด้วยเหตุที่มีการแลกเปลี่ยนในนักเรียนกลุ่มเล็กมากกว่าการป้อนกลับส่วนบุคคล ที่นักเรียนได้รับเป็นส่วนตัว กับแนวคิดและการตอบสนองของหลายคน ซึ่งการป้อนกลับ ไม่สามารถพบได้ในการเรียนการสอนแบบกลุ่มใหญ่ ซึ่งมีนักเรียนหนึ่งหรือสองคนที่ได้แลกเปลี่ยนแนวคิด ส่วนนักเรียนคนอื่น ๆ ในห้องเรียนได้แต่หยุดเงียบเพื่อฟัง เป็นผู้ฟังเท่านั้น

Johnson, D.W., Johnson, R.T., and Holubec, E.J. (1994) ได้สรุปผลลัพธ์เชิงบวกจากการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. ผู้เรียนมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น (Greater Effort to Achieve) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีผลงานมากขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น (Long – Term Retention) มีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เหตุผลดีขึ้น และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น

ข. ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น (More Positive Relationships among Students) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีน้ำใจนักกีฬาเพิ่มขึ้น ใส่ใจในผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของความแตกต่าง ความหลากหลาย การประสานสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม

ค. ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น (Greater Psychological Health) การเรียนรู้แบบร่วมมือ ช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม และความสามารถในการเผชิญกับความวิตกกังวล ความโกรธ ความเครียดและความผันแปรต่าง ๆ ด้านอารมณ์ได้ดีขึ้น

ความกดดัน ความวิตกกังวล ความรู้สึกผิด ความล้าชวย และความโกรธของผู้เรียนนั้น ล้วนเป็นสิ่งที่บั่นทอนศักยภาพในการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน ดังนั้นเมื่อผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีก็จะเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ที่ต้องการความร่วมมือ การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำ และการจัดการกับข้อขัดแย้ง ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ประเด็นที่ 7 ข้อจำกัดและมุมมองเชิงวิพากษ์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนหลายประการ สถานการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือก็ไม่ได้ง่ายต่อการจัดตั้งให้มีขึ้นได้ง่าย ในหลายๆสถานการณ์ ซึ่งในบางส่วนนั้นบุคคลที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นบนปัญหาต่าง ๆ การเรียนรู้ในการขัดขวางข้อขัดแย้ง การเรียนรู้แบบร่วมมือต้องการที่จะสอนเด็กในการทำงานได้ดีกับผู้อื่น โดยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นมาโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้วิเคราะห์ และเสนอมุมมองเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในประเด็นข้อจำกัดที่พบในกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ และเสนอเทคนิคเพื่อจัดการความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มไว้ ดังนี้

7.1 ข้อจำกัดที่พบในกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ก. การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก บ่อยครั้งพบปัญหาที่สัมพันธ์กับความคลุมเครือของวัตถุประสงค์และมีความคาดหวังในความรับผิดชอบต่ำ การขึ้นอยู่กับกลุ่มทำงานกลุ่มเล็ก การเรียกร้องสิทธิบางประการ เป็นการหลีกเลี่ยงการสอนกับการวิจารณ์ต่าง ๆ นั้น จะทำให้ไม่เห็นด้วยกับห้องเรียนในกลุ่มเล็กที่ทำให้ผู้สอนหลบหลีกความรับผิดชอบต่อผู้เรียน

ข. Vicki Randall (1999) เป็นครูผู้สอนในระดับ มุลฐาน (Elementary) โรงเรียนมัธยม (High-School) และนักเรียนระดับวิทยาลัย (College –Level Students) เป็นผู้มีความรอบคอบในการต่อต้านการใช้ในทางที่ผิด และใช้บ่อยเกินไปของการทำงาน เป็นกลุ่ม เนื่องจากผลประโยชน์มากมายที่ได้รับจากการเรียนรู้แบบร่วมมือ บางครั้ง

จึงทำให้มองไม่เห็นอุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ ซึ่งจำแนกการปฏิบัติในจุดอ่อนด้านต่าง ๆ การสร้างความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อการเรียนรู้ของคนอื่น ๆ แต่ละคนนั้นในการผสมผสานความสามารถของคนในกลุ่ม ผลลัพธ์ที่ได้บ่อยครั้งก็คือ นักเรียนที่เก่งจะไม่สอนงานนักเรียนที่อ่อน และจะทำงานนั้นเองเป็นส่วนใหญ่ การส่งเสริมระดับความคิดระดับต่ำเพียงอย่างเดียว จะเป็นการปิดกั้นความคิดอันเป็นประโยชน์ จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์หรือความคิดระดับสูงเข้าด้วยกันในการทำงานกลุ่มเล็กนั้น บางครั้งเวลาที่ใช้ไปสำหรับภาระกิจหนึ่ง ส่วนมากจะเป็นเพียงความคิดในระดับพื้นฐานเท่านั้น

7.2 เทคนิคเพื่อจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม

นักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึง การรวมผู้เรียนเข้าด้วยกันเป็นกลุ่ม จะก่อให้เกิดปัญหาบางอย่างติดตามมา แต่ก็มองเห็นประโยชน์อันเกิดจากความร่วมมือที่จะเกิดตามมามากกว่าการเรียนรู้โดยลำพัง บางท่านแนะนำว่า ควรถามนักเรียนว่าพวกเขาชื่นชอบการเรียนรู้รูปแบบใด แล้วจึงจัดโครงสร้างชั้นเรียนตามรูปแบบนั้นการเสนอแนะจากกลุ่มผู้สนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยเสนอเทคนิคการจัดการความ ขัดแย้งของกลุ่ม มีการพูดถึงในประเด็นการวิจารณ์ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงสิ่งต่าง ๆ การทำให้มั่นใจในการจำแนกคำถามที่ชัดเจนโดยเริ่มแรก และการเสนอคำถามอย่างไรที่สัมพันธ์กับความสนใจของนักเรียน และความสามารถ ตลอดจนเป้าหมายของการสอนการลดปัญหา ข้อขัดแย้งในกลุ่มเล็ก ทันท่วงทีซึ่งหลายได้พบ และเสนอนักเรียนว่า ทำอย่างไรในการป้องกันความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สร้างข้อควรปฏิบัติที่การเริ่มต้นของการมอบหมาย และใช้การชี้แนะกระบวนการเรียนรู้ และเพื่อการประเมินงานเมื่อสิ้นสุดการทำงาน (Final Work) การช่วยเหลือการสะท้อนกลับของนักเรียนในความก้าวหน้าของเขาทั้งหลายบนพื้นฐานโดยปกติ การคาดหวังความเป็นเลิศจากนักเรียนทั้งหลาย และทำให้เขาทั้งหลายได้รู้ว่าผู้สอนเชื่อว่าเขาทั้งหลายและความสามารถของเขาทั้งหลายสามารถผลิตผลงานที่ดีเยี่ยมได้

บทสรุป

กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาอาหานั้นมีความสำคัญในการร่วมมือในการเรียนรู้ที่เน้นให้ความสำคัญสำหรับผู้เรียนเป็นหลัก ผู้สอนมีผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรม เกิดความสัมพันธ์ของผู้เรียนมีทั้งข้อดีในด้านกาพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือนี้ได้มีข้อจำกัดที่ทำให้ผู้สอนต้องตระหนักในการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยโดยไม่เกิดปัญหาภายในกลุ่มเรียนรู้ เนื่องจากเป็นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่าง ความสะดวกความสามารถของสมาชิก จึงสามารถเกิดปัญหาความขัดแย้งได้ง่าย ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือมีข้อดีสำหรับนักศึกษาอาหานั้นการทำงานเป็นทีมเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียนที่เกิดจากการร่วมมือร่วมใจในการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงานส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือถือเป็นความสำเร็จของกลุ่ม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ และทักษะด้านสังคม อารมณ์ ในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

อ้างอิง

กรมวิชาการ. (2545). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ :

องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ทิศนา ขัมมณี. 2554. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รังสิมา วงษ์ตระกูล. (<https://www.gotoknow.org/posts/401180.การเรียนรู้แบบร่วมมือคืออะไร>). เข้าถึงเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2560

ชาติรี เกิดธรรม.2542. การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. คอมแพคท์พริ้นท์. กรุงเทพมหานคร 100

ผู้เขียน

นางสาวอานง ใจแน่น

อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยีอาหารและการบริการ

สังกัดโรงเรียนการเรือน ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง

Email: noi.boy@hotmail.com